

Tradus și revizuit de IER (ier.gov.ro)

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA E.B. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 49089/10)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

19 martie 2019

Hotărârea este definitivă, dar poate suferi modificări de formă.

În cauza E.B. împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Paulo Pinto de Albuquerque, *președinte*,

Egidijus Kūris,

Iulia Antoanella Motoc, *judecători*,

și Andrea Tamietti, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 26 februarie 2019,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea (nr. 49089/10) îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, doamna E.B. („reclamanta”), a sesizat Curtea la 11 august 2010, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”). Curtea a decis din oficiu să autorizeze păstrarea anonimatului reclamantei, în temeiul art. 47 § 4 din Regulamentul Curții.

2. Reclamanta a susținut, în special, că procedura penală având ca obiect agresiunea sexuală la care a fost supusă a fost inefficientă și a expus-o unor experiențe traumatizante pentru o victimă a unui viol.

3. La 16 decembrie 2014, cererea a fost comunicată Guvernului.

4. Reclamanta a fost reprezentată inițial de doamna C. Schwab, avocat în Târgu Mureș, care a prezentat observații privind admisibilitatea și fondul cauzei, precum și cererea de acordare a unei reparații echitabile în numele reclamantei.

5. La 15 mai 2018, reclamanta a informat Curtea că intenționează să mențină cererea depusă de reprezentanta sa, dar că nu mai dorește să fie reprezentată de aceasta. Având în vedere că schimbul de observații cu privire la admisibilitatea și fondul cererii, precum și cu privire la cererea de acordare a unei reparații echitabile, care a avut loc între părți, s-a încheiat la 22 martie 2018, reclamantei i s-a acordat, în mod excepțional, permisiunea de a se reprezenta singură (în temeiul art. 36 din Regulamentul Curții).

6. Guvernul a ridicat obiecții cu privire la examinarea cererii de către un comitet. După ce a examinat obiecția Guvernului, Curtea o respinge.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

7. Reclamanta s-a născut în 1973 și locuiește în Mica. A fost diagnosticată cu o ușoară dizabilitate intelectuală.

A. Evenimentele din 20 mai 2008

8. La 20 mai 2008, în jurul orelor 7 p.m., reclamanta se întorcea acasă, pe jos, din satul Căpâlna, unde își ajutase soțul toată ziua la muncile câmpului. În apropierea satului Mica, ea a fost abordată de o persoană necunoscută, identificată mai târziu ca T.F.S., care a început să meargă alături de ea, încercând, fără succes, să o angajeze în conversație.

9. La un moment dat, au întâlnit doi bărbați. Unul dintre ei, pe care reclamanta îl cunoștea din vedere sub numele de I.L., l-a oprit pe T.F.S. și l-a întrebat dacă dorea să-l însoțească pentru a încheia o tranzacție cu un cal. T.F.S. a răspuns că i se va alătura mai târziu.

10. În declarația dată ulterior la poliție (a se vedea infra, pct. 17), reclamanta a descris evenimentele care au avut loc ulterior după cum urmează:

După ce s-au îndepărtat cei doi bărbați, T.F.S. a continuat să meargă alături de ea. Acesta i-a oferit, în cele din urmă, bani și un telefon mobil dacă era de acord să întrețină cu el relații sexuale orale. Ea a refuzat, spunând că nu este „o astfel de persoană”, și a adăugat că are un soț acasă. T.F.S. a continuat să o urmărească și, în timp ce reclamanta îi spunea că își pierde timpul pentru că nu îi va accepta propunerea, el a apucat-o cu putere de brațul drept și de gât și a târât-o aproape de un cimitir din proximitate. Reclamanta a susținut că a fost amenințată de T.F.S., care i-a spus să nu îi opună rezistență, altfel va folosi cuțitul pe care îl avea asupra lui. I-a spus să se dezbrace și să se întindă pe pământ. Fiind în stare de șoc, reclamanta s-a supus. Apoi T.F.S. a violat-o. După ce a terminat, i-a spus că se vor întâlni din nou și a avertizat-o să nu spună nimănui despre incident. Apoi, acesta a plecat.

11. Reclamanta s-a dus direct la secția de poliție din Mica. În apropiere, s-a întâlnit cu I.S., care îi închiriasse locuința unui agent de poliție local. Reclamanta i-a spus lui I.S. că a fost violată de un bărbat care purta haine negre. I.S. a sfătuit-o pe reclamantă să nu spună nimănui despre ce s-a întâmplat, pentru că, neavând martori, s-ar face de rușine în fața întregului sat. Cu toate acestea, reclamanta a bătut la fereastra și apoi la ușa secției de poliție. Cum n-a răspuns nimeni, s-a dus acasă și a făcut duș. Mai târziu, în acea seară, ea a vorbit cu mama ei și cu o prietenă, explicându-le ce se întâmplase. A doua zi, când soțul ei s-a întors acasă de la câmp, unde își petrecuse noaptea, ea i-a spus că fusese violată.

B. Plângerea penală și ancheta

12. În dimineața zilei de 21 mai 2008, reclamanta a mers la secția de poliție din Mica, însoțită de soțul ei, și a depus o plângere penală. Ea s-a plâns că a fost amenințată cu un cuțit de către un bărbat necunoscut și forțată să întrețină relații sexuale cu el.

13. În aceeași zi, poliția l-a interogat pe I.L., care a confirmat că, în ziua precedentă, a văzut-o pe reclamantă plimbându-se cu T.F.S. Acesta a declarat că nu a observat nimic special în comportamentul ei.

14. Mai târziu în acea zi, T.F.S. a dat o declarație la poliție. A recunoscut că i-a sugerat reclamantei să întrețină relații sexuale, susținând că aceasta a răspuns că se temea să nu afle soțul ei. A confirmat că actul sexual a avut loc pe marginea drumului, dar a susținut că a fost consimțit. Apoi i s-a permis să plece.

15. În urma verificării cazierului penal al lui T.F.S., poliția a constatat că acesta fusese condamnat anterior pentru viol.

16. La 22 mai 2008, reclamanta a mers la Institutul de Medicină Legală Târgu Mureș pentru a fi examinată. Raportul întocmit cu această ocazie a concluzionat că reclamanta avea două echimoze pe brațul drept, probabil cauzate de compresia între două suprafețe dure, ceea ce a generat o invaliditate temporară de două până la trei zile. De asemenea, în raport s-a afirmat că reclamanta nu are „leziuni specifice violului” în zona genitală.

17. La 3 iunie 2008, reclamanta a dat poliției o a doua declarație. Ea a oferit o descriere detaliată a evenimentelor din 20 mai și a menționat că, după ce T.F.S. a apucat-o violent de braț și a târât-o pe pământ, a intrat într-o stare de șoc, s-a temut pentru viața ei și nu a putut nici să reacționeze, nici să se opună. Ea a mai precizat că îi era teamă ca agresorul să nu îi fi transmis o infecție venerică. În încheiere a arătat că, după agresiunea suferită, a fost într-o stare constantă de suferință și îi era frică să iasă din casă, temându-se că atacatorul va veni să o caute pentru că a îndrăznit să se plângă la poliție. Din aceste motive, ea a cerut protecție pentru ea și pentru familia ei.

18. La 9 iulie 2008, poliția a audiat-o pe I.S., care a confirmat că a văzut-o pe reclamantă sosind la secția de poliție la 20 mai 2008 pentru a depune o plângere pentru viol și că a văzut-o pe reclamantă plecând, deoarece secția de poliție era închisă.

19. În mai multe ocazii, în iunie, iulie și august, T.F.S. a fost căutat de poliție pentru a da declarații suplimentare, dar nu a fost găsit la domiciliu.

20. La 21 ianuarie 2009, Parchetul de pe lângă Judecătoria Târnăveni a decis să nu pună în mișcare acțiunea penală întrucât faptele săvârșite de T.F.S. nu constituiau o infracțiune. Procurorul s-a bazat pe următoarele elemente: I.L. a declarat că nu a observat nimic neobișnuit atunci când s-a întâlnit cu reclamanta și T.F.S. la 20 mai, înainte de presupusul viol; reclamanta nu a cerut ajutor, deși, înainte de actul sexual, ea și T.F.S. trebuie să fi trecut prin fața unei benzinării în drum spre sat; în urma examinării medico-legale, nu a

fost identificată nicio leziune în zona genitală; în ceea ce privește echimozele de pe brațul drept al reclamantei, raportul de expertiză medico-legală nu a furnizat nicio indicație cu privire la momentul producerii acestora; nu au fost identificate alte leziuni pe corpul reclamantei.

21. La 22 februarie 2009, reclamanta a depus o plângere împotriva rezoluției procurorului la procurorul-șef al Parchetului de pe lângă Judecătoria Târnăveni. Ea a reîterat că T.F.S. a amenințat-o că va folosi un cuțit și a apucat-o violent de braț și de gât, și că, din acest motiv, s-a supus ordinelor acestuia. În plus, a menționat că a fost sfătuită de poliție să-și retragă plângerea, deoarece nu existau martori. Ea s-a plâns că, după ce poliția i-a luat declarația inițială, nu i-a furnizat informații cu privire la drepturile sale procesuale în calitate de victimă. Ulterior, a fost nevoită să sune la serviciul de urgență 112 pentru a afla că trebuia să meargă la Institutul de Medicină Legală pentru a efectua un examen medical. Ea a menționat de asemenea că, atunci când soțul ei s-a dus la Parchet pentru a prezenta rezultatele examenelor medicale, procurorul de caz i-a spus că plângerea fusese retrasă. Ea a cerut procurorului să solicite clarificarea certificatului medico-legal în ceea ce privește data posibilă a producerii vânătăilor identificate pe brațul ei. De asemenea, reclamanta a solicitat întocmirea unui raport de expertiză psihiatrică în dosar, având în vedere că aceasta suferea de oligofrenie și sindrom depresiv. De asemenea, reclamanta a solicitat ca martorii, în special I.L., să fie audiați din nou în detaliu și ca pretinsul făptuitor să fie supus unui test poligraf. În cele din urmă, a declarat din nou că se temea pentru viața ei și a cerut protecție din partea poliției pentru ea și familia sa. La plângerea sa a fost atașat un certificat medical din data de 30 mai 2008, care indica faptul că aceasta suferea de oligofrenie gradul I, având un IQ de 57 (de puncte), și de sindrom depresiv.

22. La 24 februarie 2009, procurorul-șef a respins plângerea reclamantei, constatând că probele disponibile nu sugerau că T.F.S. a folosit forța fizică pentru a întreține relații sexuale cu reclamanta. Procurorul s-a bazat, în primul rând, pe faptul că I.L. nu a observat nimic neobișnuit la reclamantă sau la T.F.S. atunci când s-a întâlnit cu aceștia și, în al doilea rând, pe absența leziunilor la nivelul zonei genitale a reclamantei.

C. Procesul

23. La 20 martie 2009, reclamanta, reprezentată de soțul ei, s-a plâns de rezoluțiile procurorilor în fața Judecătoriei Târnăveni. În observațiile sale, ea a subliniat că T.F.S. a recunoscut că folosisese forța asupra ei. Reclamanta a susținut, de asemenea, că, în timpul reconstituirii scenei, efectuată de poliția din Mica, atunci când aceasta i-a arătat ofițerului de poliție cum o apucase T.F.S. de gât, acesta din urmă „a sărit la ea” și a declarat furios că nu a „strâns-o atât de tare”. Reclamanta a afirmat că, în cursul evenimentelor din 20 mai, T.F.S. a amenințat-o constant că va folosi cuțitul pe care îl avea la el. În

continuare, ea s-a plâns de atitudinea autorităților care au examinat plângerea ei, menționând că a fost sfătuită de poliție să-și retragă plângerea, întrucât nu existau martori și pentru că „(și-)a căutat-o” și, în orice caz, „i-a făcut bine”. Ea a solicitat instanței să dispună o clarificare a certificatului medico-legal, pentru ca acesta să specifice data posibilă a producerii leziunilor de pe brațul ei.

24. La 6 mai 2009, Judecătoria Târnăveni a admis plângerea reclamantei și a decis să restituie cauza la parchet în vederea reluării urmăririi penale față de T.F.S. Instanța a constatat că respectiva concluzie a procurorului, potrivit căreia actul sexual fusese consimțit, nu era susținută de probe. În plus, a constatat că lipsa precizării în certificatul medico-legal a datei producerii leziunilor reclamantei ar fi trebuit să îl determine pe procuror să continue investigația pentru a remedia această omisiune. Instanța a arătat, de asemenea, că absența unor leziuni la nivelul zonei genitale a reclamantei este în concordanță cu afirmația potrivit căreia aceasta fusese amenințată. În cele din urmă, instanța a criticat faptul că procurorul nu a luat în considerare că leziunile de pe brațul reclamantei erau o dovadă a faptului că fusese apucată cu putere de braț.

25. Instanța a dispus ca procurorul să procedeze la următoarele: să solicite o examinare psihiatrică pentru a stabili dacă, având în vedere diagnosticul de oligofrenie al reclamantei, aceasta era capabilă să reacționeze sau să riposteze ori dacă este posibil să nu fi fost capabilă să-și exprime voința; să o audieze din nou pe I.S. pentru a clarifica starea de spirit pe care o avea reclamanta atunci când s-a întâlnit și a vorbit cu acest martor; să organizeze o confruntare între reclamantă și T.F.S. în vederea clarificării contradicțiilor existente în declarațiile lor cu privire la constrângerea psihologică și fizică; și să realizeze o evaluare socio-morală a reclamantei pentru a stabili comportamentul ei în societate și nivelul său de credibilitate în comunitate. În cele din urmă, instanța a sfătuit Parchetul să ia în considerare faptul că T.F.S. fusese condamnat anterior pentru viol și, prin urmare, este posibil ca acesta să fi fost conștient de cerințele legale pentru existența infracțiunii de viol.

26. La 15 octombrie 2009, procurorul din cadrul Parchetului de pe lângă Judecătoria Târnăveni a formulat recurs împotriva sentinței din 6 mai 2009, pe motiv că elementele de probă solicitate de judecătoria erau irelevante. O evaluare psihiatrică a victimei, după ce au trecut mai mult de șaptesprezece luni de la incident, nu ar mai fi concludentă. În mod similar, nu erau necesare nici o nouă audiere a lui I.S., nici organizarea unei confruntări între reclamantă și T.F.S. În cele din urmă, procurorul a subliniat că, în speță, nu s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale pe motiv că fapta săvârșită de T.F.S. nu întrunea elementele constitutive ale infracțiunii de viol. Mai precis, în absența unei legături între leziunile de la nivelul brațului reclamantei și pretinsa constrângere fizică, precum și a oricărei leziuni în zona genitală, specifică infracțiunii de viol, pretinsa constrângere fizică nu a fost dovedită.

27. Reclamanta a fost reprezentată în fața instanței de recurs de un avocat desemnat din oficiu, la cererea soțului ei. Avocatul a subliniat că obținerea probelor dispuse de Judecătoria Târnăveni prin sentința din 6 mai 2009 era extrem de importantă pentru cauză, Parchetului fiindu-i imputabilă lipsa strângerii acestor probe la momentul faptelor. De asemenea, a subliniat că reclamantei ar fi trebuit să i se acorde asistență juridică din oficiu în cursul anchetei pentru a-i proteja în mod adecvat drepturile procesuale.

28. T.F.S. a declarat în fața instanței că este de acord cu recursul procurorului și „dacă persoana vătămată crede că este vinovat, aceasta ar trebui să aducă martori pentru a dovedi acest lucru”.

29. La 11 februarie 2010, Tribunalul Mureș a admis recursul Parchetului și a respins definitiv plângerea reclamantei. Instanța a arătat în special că nu era necesar ca I.S. să fie audiată din nou, întrucât, în prima declarație, aceasta nu a menționat că observase la reclamantă o stare de disconfort în timp ce îi mărturisea că fusese violată. În plus, instanța a constatat că raportul de expertiză medico-legală nu susținea afirmațiile reclamantei, întrucât, pe de o parte, nu a identificat existența unor leziuni specifice violului în zona genitală, și, pe de altă parte, leziunile de la nivelul brațului reclamantei erau nedatate. În cele din urmă, a constatat că nu erau necesare nici efectuarea unei evaluări psihiatrice, nici organizarea unei confruntări între reclamantă și T.F.S. și a considerat că o evaluare socio-morală era irelevantă.

30. În consecință, reclamanta a fost obligată la plata cheltuielilor de judecată aferente acțiunii introduse de aceasta în fața instanței de prim grad.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA RELEVANTE

A. Dreptul intern relevant

31. Articolul 197 alineatul (1) din Codul penal, care reglementa infracțiunea de viol, astfel cum era în vigoare la momentul faptelor, se citește după cum urmează:

„(1) Actul sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de același sex, prin constrângerea acesteia sau profitând de imposibilitatea ei de a se apăra ori de a-și exprima voința, se pedepsește cu închisoare strictă de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi. [...]”

32. Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, astfel cum era în vigoare la momentul faptelor, includea obligația organelor judiciare de a furniza victimelor infracțiunilor informații privind drepturile acestora. Mai exact, articolul 4 din lege prevedea obligația organelor judiciare de a informa victimele cu privire la drepturile lor procesuale, la disponibilitatea unei asistențe psihologice sau a oricărui alt tip de asistență socială, precum și cu privire la posibilitatea de a solicita asistență juridică gratuită. Victimelor infracțiunii de viol li se acorda consiliere

psihologică gratuită (articolul 8) și asistență juridică gratuită (articolul 14). Legea a fost modificată de mai multe ori de-a lungul anilor, dar dispozițiile de mai sus au rămas în vigoare și încă sunt incluse în cea mai recentă versiune a sa din 5 mai 2018.

B. Practica internă relevantă

33. Guvernul a prezentat șaptezeci și șapte de hotărâri pentru a ilustra practica autorităților naționale în materia infracțiunii de viol, după cum urmează:

34. Șase hotărâri (pronunțate în perioada 2009-2012) au avut ca obiect condamnări pentru viol în cauze în care victimele adulte nu prezentau niciun fel de leziune la nivelul corpului. În toate aceste cauze, instanțele naționale au hotărât, pe baza probelor depuse la dosare, că victimele au fost amenințate cu acte de violență și, prin urmare, au fost forțate să întrețină relații sexuale cu făptuitorii. În trei dintre aceste cauze, infracțiunile au fost săvârșite împreună de către doi făptuitori.

35. Nouăsprezece hotărâri (pronunțate în perioada 2010-2015) au avut ca obiect condamnări pentru viol în cauze în care probele au arătat că victimele adulte sau minore au fost amenințate cu cuțitul.

36. Treizeci și șase de hotărâri (pronunțate în perioada 2010-2015) au avut ca obiect condamnări pentru viol în cauze în care probele (declarații ale martorilor, leziuni la nivelul corpului victimelor, mărturisiri ale autorilor infracțiunilor, rapoarte ale poliției) au fost coroborate cu circumstanțele specifice ale cauzelor (victime minore cu o vârstă foarte fragedă, autorii fiind membri ai familiei, victime răpite, îmbătate sau aflate în comă).

37. Restul de șaisprezece hotărâri (pronunțate în perioada 2009-2014) privesc victime cu dizabilități mintale (cum ar fi schizofrenia), unele minore, unele spitalizate și tratate cu tranchilizante. În majoritatea acestor cauze, instanțele naționale au hotărât, pe baza evaluărilor psihiatrice, că dizabilitățile mintale ale victimelor erau atât de severe încât acestea nu aveau capacitatea de a înțelege conținutul și consecințele faptelor lor. În unele dintre aceste cazuri, condamnările se bazează pe mărturisirile făptuitorilor.

38. De asemenea, Guvernul a înaintat șaiszeci și șase de rechizitorii (întocmite în perioada 2009-2015) prin care făptuitorii au fost acuzați de viol și trimiși în judecată în cauze în care victimele au fost amenințate cu acte de violență, dar nu prezentau leziuni la nivelul corpului. Majoritatea acestor rechizitorii priveau victime minore. Unele dintre aceste rechizitorii au fost întocmite în cauzele menționate la punctele 34-37 de mai sus, altele au avut ca obiect cauze în care victimele au fost amenințate cu cuțite sau că vor fi aruncate într-un lac sau un râu.

C. Dreptul internațional relevant

39. O descriere detaliată a materialelor internaționale relevante referitoare la violența împotriva femeilor poate fi găsită în hotărârile pronunțate în cauza *M.G.C. împotriva României* (nr. 61495/11, pct. 38-46, 15 martie 2016), și *Bălșan împotriva României* (nr. 49645/09, pct. 43-44, 23 mai 2017).

40. Materialele internaționale relevante privind abuzurile săvârșite împotriva persoanelor cu dizabilități pot fi găsite în hotărârea pronunțată în cauza *I.C. împotriva României* (nr. 36934/08, pct. 41-44, 24 mai 2016).

41. Extrase din materialele relevante ale Consiliului Europei și ale Uniunii Europene privind drepturile victimelor infracțiunilor sunt incluse în *Y. împotriva Sloveniei* (nr. 41107/10, pct. 71-72, 28 mai 2015).

42. Într-o declarație emisă la 11 noiembrie 2018, cu ocazia vizitei sale în România, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei a menționat că „este necesar ca România să își consolideze cadrul instituțional, pentru a proteja mai bine drepturile persoanelor cu dizabilități, și să își intensifice eforturile de combatere a violenței împotriva femeilor”. Comisarul a subliniat importanța ratificării de către România a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul) în 2016 și a solicitat insistent autorităților să întărească măsurile de consolidare a capacităților, pentru a asigura anchetarea eficientă a plângerilor formulate de femei împotriva actelor de violență și consolidarea protecției victimelor.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 ȘI ART. 8 DIN CONVENȚIE

43. Reclamanta s-a plâns, în temeiul art. 3, art. 6 § 1 și art. 13 din Convenție, că autoritățile române nu au anchetat în mod eficient acuzațiile sale de viol și că și-au încălcat obligația pozitivă de a-i asigura o protecție jurisdicțională efectivă împotriva abuzurilor sexuale. În plus, ea s-a plâns că autoritățile nu i-au oferit protecție în calitate sa de victimă a unei infracțiuni, întrucât aceasta nu a beneficiat de asistență juridică sau de consiliere, și, în timpul procedurii penale, a fost expusă unor experiențe traumatizante, care au adus atingere integrității sale personale.

44. Curtea reiterează că, în temeiul principiului *jura novit curia*, nu este obligată să țină seama de temeiurile juridice invocate de reclamant în temeiul Convenției și al protocoalelor la aceasta și are competența de a realiza încadrarea juridică a faptelor dintr-o plângere, prin examinarea acestora în temeiul unor articole sau unor dispoziții din Convenție care sunt diferite de

cele invocate de reclamant [a se vedea *Radomilja și alții împotriva Croației* (MC), nr. 37685/10 și 22768/12, pct. 126, CEDO 2018]. Prin urmare, având în vedere natura și fondul capetelor de cerere formulate de reclamantă, acestea trebuie să fie examinate în temeiul art. 3 și art. 8 din Convenție (a se vedea *M.G.C. împotriva României*, nr. 61495/11, pct. 48, 15 martie 2016), care se citesc după cum urmează:

Art. 3

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

Art. 8

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

45. Curtea constată că cererea nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35 § 3 lit. a) din Convenție. Constată, de asemenea, că aceasta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, trebuie să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

(a) Reclamanta

46. Reclamanta a susținut că autoritățile nu au anchetat în mod eficient acuzațiile sale de viol. Ea a susținut că declarațiile luate în cursul anchetei au fost prea sumare și nu au clarificat faptele. Autoritățile nu au ținut seama de starea ei psihologică, care era susținută de documente medicale, și nu au efectuat o evaluare psihiatrică pentru a aprecia capacitatea ei de a se apăra. De asemenea, nu au verificat credibilitatea pretinsului făptuitor, în special faptul că acesta avea o condamnare anterioară pentru viol, care a fost complet trecută cu vederea în timpul anchetei.

47. Ea a subliniat că autoritățile nu au informat-o cu privire la drepturile sale procesuale și nu i-au oferit asistență juridică și consiliere gratuite, încălcându-și obligațiile prevăzute de Legea nr. 211/2004 privind protecția victimelor infracțiunilor. În plus, reclamanta a susținut că nu s-a acordat

niciun fel de importanță vulnerabilității sale deosebite în calitatea sa de femeie care suferea de anumite deficiențe și care a fost victima unui viol. Prin urmare, aceasta nu a putut să participe efectiv la anchetă, ceea ce i-a cauzat și mai multă suferință.

48. Reclamanta a susținut, de asemenea, că a formulat toate capetele de cerere sus-menționate în fața instanțelor naționale; cu toate acestea, Tribunalul Mureș, în sentința pronunțată la 11 februarie 2011, a decis definitiv să mențină rezoluția procurorului de a nu dispune punerea în mișcare a acțiunii penale, fără să răspundă la vreunul dintre argumentele sale.

(b) Guvernul

49. Guvernul a susținut că ancheta a fost promptă, riguroasă și efectivă. Acesta a admis că documentele de la dosar nu indicau faptul că reclamanta a fost informată cu privire la drepturile sale prevăzute de Legea nr. 112/2004. Totuși, reclamanta nu a informat poliția că suferă de oligofrenie. Cu toate acestea, Guvernul a subliniat că, în timpul audierii sale de către poliție, reclamanta a fost însoțită de soțul ei, care a fost pe deplin în măsură să asigure respectarea drepturilor sale. În plus, reclamanta a dovedit că își cunoștea bine drepturile, deoarece a folosit toate căile de atac disponibile prevăzute de lege pentru a contesta rezoluția procurorului de a nu dispune punerea în mișcare a acțiunii penale și a reușit să solicite asistență juridică din oficiu în procedura în fața instanțelor. În această privință, Guvernul a susținut, de asemenea, că faptul că organele de urmărire penală nu i-au furnizat reclamantei un avocat din oficiu în cursul anchetei a fost remediat în fața instanțelor, când aceasta a avut, în fapt, acces la un avocat. În orice caz, acesta a susținut că prezența unui avocat în cursul audierii reclamantei de către poliție nu ar fi influențat cursul anchetei, întrucât nu s-a identificat niciun element de probă care să susțină acuzațiile reclamantei. Acesta a concluzionat că omisiunea autorităților de informa reclamanta cu privire la drepturile pe care le avea în temeiul Legii nr. 211/2004 nu a avut niciun efect negativ asupra situației sale.

50. De asemenea, Guvernul a susținut că reclamanta ar fi putut solicita instanțelor să anuleze actele de urmărire penală, ca urmare a neinformării sale de către autorități cu privire la drepturile sale prevăzute de Legea nr. 211/2004. O astfel de decizie ar fi putut fi luată de instanțe în temeiul dispozițiilor Codului de procedură penală dacă s-ar fi constatat o încălcare a drepturilor și dacă această încălcare nu ar fi putut fi remediată altfel.

51. În ceea ce privește susținerile reclamantei potrivit cărora ancheta i-a cauzat și mai multă suferință, Guvernul a argumentat că nu a existat nicio interacțiune directă între reclamantă și T.F.S.; toate întâlnirile lor au fost cât mai limitate posibil și au avut loc doar în prezența unor agenți de poliție. În mod similar, în cursul procesului în fața instanțelor, T.F.S. nu s-a adresat direct reclamantei, ci prin intermediul judecătorului. În plus, sfatul de a-și retrace plângerea, pe care reclamanta susține că l-a primit din partea poliției,

ar fi putut constitui doar o informare cu privire la posibilul rezultat al procedurii penale pe care aceasta urma să o inițieze.

52. În cele din urmă, Guvernul a susținut că instanțele naționale au examinat în detaliu argumentele reclamantei și nu au putut să identifice deficiențe semnificative sau considerabile în cadrul anchetei, spre deosebire de cauza *M.C. împotriva Bulgariei* (nr. 39272/98, 4 decembrie 2003). În plus, reclamanta a dispus de căi de atac efective, în conformitate cu art. 13 din Convenție. Prin urmare, sistemul instituit de statul român pentru abordarea problemelor legate de violența sexuală era conform cu cerințele prevăzute la art. 3 și art. 8 din Convenție.

2. Motivarea Curții

(a) Principii generale

53. Curtea reamintește că obligația înaltelor părți contractante, prevăzută la art. 1 din Convenție, de a recunoaște oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite în Convenție, coroborată cu art. 3, impune statelor să ia măsuri destinate să garanteze că persoanele aflate sub jurisdicția lor nu sunt supuse relelor tratamente, inclusiv relelor tratamente aplicate de persoane fizice. Aceste măsuri ar trebui să asigure o protecție eficientă, în special, copiilor și persoanelor vulnerabile, și să includă măsuri rezonabile pentru a preveni relele tratamente despre care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință. În cazul persoanelor aflate într-o situație vulnerabilă, inclusiv al persoanelor cu dizabilități, Curtea a hotărât că autoritățile trebuie să dea dovadă de o vigilență deosebită și să ofere o protecție sporită, având în vedere faptul că disponibilitatea sau capacitatea acestor persoane de a depune o plângere este deseori afectată (a se vedea *I.C. împotriva României*, nr. 36934/08, pct. 51, 24 mai 2016, și cauzele citate acolo).

54. Pe această bază, Curtea consideră că statele au o obligație pozitivă, inerentă art. 3 din Convenție, de a adopta dispoziții de drept penal care să pedepsească în mod eficient violul și de a le pune în practică printr-o anchetă eficientă (a se vedea *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior, pct. 153).

55. Mai mult, obligațiile pozitive ale statului sunt inerente și dreptului la respectarea efectivă a vieții private în conformitate cu art. 8; aceste obligații pot chiar să implice adoptarea de măsuri în sfera relațiilor dintre persoane. Deși alegerea mijloacelor pentru a asigura respectarea art. 8 în domeniul protecției împotriva actelor persoanelor particulare ține, în principiu, de marja de apreciere a statului, descurajarea eficientă a unor fapte grave precum violul, în cazul cărora sunt în joc valori fundamentale și aspecte esențiale ale vieții private, impune dispoziții de drept penal eficiente. Copiii și alte persoane vulnerabile, în special, au dreptul la protecție eficientă (a se vedea *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior, pct. 150). Curtea nu a exclus posibilitatea ca obligația pozitivă ce revine statului în temeiul art. 8, de a

proteja integritatea fizică a individului, să se poată extinde la chestiuni referitoare la eficacitatea unei anchete penale (ibid., pct. 152).

56. Având în vedere cele de mai sus, Curtea este convinsă că orice abordare rigidă a urmăririi penale a infracțiunilor sexuale, cum ar fi solicitarea de probe privind opunerea de rezistență fizică în toate circumstanțele, riscă să lase nepedepsite anumite tipuri de viol și, prin urmare, să pericliteze protecția eficientă a autonomiei sexuale a individului. În conformitate cu normele și tendințele actuale în materie, trebuie să se considere că obligațiile pozitive ce revin statelor membre în temeiul art. 3 și 8 din Convenție impun incriminarea și urmărirea penală eficientă a oricărui act sexual neconsimțit, inclusiv în absența opunerii de rezistență fizică din partea victimei (ibid., pct. 166).

(b) Aplicarea principiilor sus-menționate în prezenta cauză

57. Curtea observă că, în prezenta cauză, autoritățile s-au confruntat cu două versiuni contradictorii ale evenimentelor. Reclamanta a susținut că a fost violată în seara zilei de 20 mai 2008. Cu toate acestea, bărbatul implicat în incident a susținut că aceasta a consimțit să întrețină actul sexual din seara respectivă. Prin urmare, în speță, principala sarcină a autorităților a fost să stabilească dacă actul sexual a fost sau nu consimțit.

58. În cauze similare, Curtea a statuat deja că existența a două versiuni ireconciliabile asupra faptelor necesită, în mod evident, o evaluare adaptată la context a credibilității declarațiilor făcute și verificarea tuturor circumstanțelor în care au avut loc faptele (a se vedea *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior, pct. 177). Acest lucru s-ar fi putut realiza prin audierea persoanelor cunoscute de reclamantă și de făptuitor, cum ar fi prieteni, vecini și alte persoane care ar fi putut să ofere clarificări cu privire la credibilitatea declarațiilor lor, sau prin solicitarea unei opinii din partea unui psiholog specialist. În acest context, autoritățile puteau să verifice, de asemenea, dacă existau motive pentru ca victima să facă acuzații false împotriva pretinsului făptuitor (a se vedea *I.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 54). Cu toate acestea, Curtea observă că nu a fost întreprinsă niciuna dintre măsurile de mai sus, în nicio etapă a anchetei și a procesului în prezenta cauză.

59. Curtea observă, de asemenea, că, potrivit unui document medical din 30 mai 2008, prezentat procurorului la 22 februarie 2009 (a se vedea supra, pct. 21), reclamanta fusese diagnosticată cu o ușoară dizabilitate intelectuală. În acest context, având în vedere natura abuzului sexual săvârșit asupra reclamantei, existența unor mecanisme utile de identificare și de raportare a unor astfel de fapte era esențială pentru aplicarea eficientă a legislației penale relevante și pentru accesul reclamantei la căi de atac adecvate. Într-adevăr, Curtea și-a exprimat deja opinia potrivit căreia lipsa unei anchete adecvate sau a unui răspuns judiciar adecvat la plângerile de abuzuri sexuale săvârșite asupra copiilor sau a altor persoane vulnerabile, cum ar fi persoanele cu dizabilități intelectuale, creează un climat de impunitate care poate încălca

obligațiile pozitive ce revin statului în temeiul art. 3 din Convenție (a se vedea *I.C. împotriva României*, citată anterior, pct. 55).

60. În astfel de circumstanțe, Curtea consideră că, având în vedere dizabilitatea intelectuală a reclamantei, confirmată de documente medicale, aceasta se afla într-o situație deosebit de vulnerabilă și impunea atât organelor de urmărire penală, cât și instanțelor interne, să dea dovadă de o diligență sporită în examinarea declarațiilor sale. În plus, ar fi trebuit să se acorde o atenție specială analizei validității consimțământului reclamantei privind actele sexuale în cauză, ținând seama de capacitatea ei intelectuală (ibid., pct. 56). Cu toate acestea, se pare că niciuna din circumstanțele personale ale reclamantei, cum ar fi nivelul ei de dezvoltare mintală și fizică sau circumstanțele în care a avut loc incidentul – seara, în apropierea unui cimitir – nu a fost luată în considerare de procurori sau de judecătorii care s-au pronunțat în această cauză.

61. Concluziile formulate de procuror și de instanțele naționale par să se fi bazat doar pe faptul că reclamanta nu a solicitat ajutor, coroborat cu faptul că reclamanta nu prezenta la nivelul corpului semne de violență specifice violului (a se vedea supra, pct. 20, 22 și 29).

62. În această privință, Curtea observă că articolul 197 din Codul penal român nu menționează nicio cerință legată de opunerea rezistenței fizice din partea victimei (a se vedea supra, pct. 31). Ceea ce este decisiv, prin urmare, este sensul dat de organele de urmărire penală și de instanțe unor expresii precum „constrângere” și „imposibilitatea [victimei] de a se apăra ori de a-și exprima voința”. Curtea observă, pe baza exemplelor din jurisprudență prezentate de Guvern în prezenta cauză, că majoritatea condamnărilor pentru viol au fost pronunțate în cauze care au implicat acte de violență, în care victimele s-au aflat în mod evident în situații în care nu și-au putut exprima voința, în care autorii infracțiunilor și-au mărturisit faptele sau în care au fost disponibile probe directe obținute de la martori (a se vedea supra, pct. 35-38). În foarte puține dintre cauzele prezentate ca exemple – șase din șaptezeci și șapte, mai exact – instanțele naționale au pronunțat condamnări pentru viol, în absența oricăror leziuni la nivelul corpului victimei și în absența altor probe directe (a se vedea supra, pct. 34). Prin urmare, nu se poate concluziona că instanțele naționale au dezvoltat practici constante și consecvente în cauzele care privesc infracțiunea de viol și în care s-au constatat puține leziuni corporale sau deloc.

63. Având în vedere elementele de mai sus, Curtea consideră că, în speță, autoritățile au acordat, de asemenea, o importanță nejustificată absenței probelor privind opunerea de rezistență din partea reclamantei și nu au avut o abordare adaptată contextului (a se vedea *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior, pct. 182). Comportamentul autorităților a fost agravat de faptul că nu s-a efectuat nicio evaluare psihologică sau psihiatrică în scopul obținerii unei analize specializate a reacțiilor reclamantei din punctul de vedere al capacității sale mintale, deși aceasta a fost solicitată de reclamantă în cursul

anchetei (a se vedea supra, pct. 21) și a fost dispusă de Judecătoria Târnăveni în sentința din 6 mai 2009 (a se vedea supra, pct. 25).

64. În ceea ce privește susținerile reclamantei potrivit cărora i-a fost cauzată și mai multă suferință de faptul că autoritățile nu au informat-o cu privire la drepturile sale procesuale și nu i-au oferit asistență juridică și consiliere gratuite, cu încălcarea Legii nr. 211/2004, Curtea observă că Guvernul nu a infirmat aceste alegații, ci doar a susținut că omisiunile de care s-a plâns reclamanta nu au adus atingere eficacității anchetei.

65. În această privință, Curtea subliniază că, în conformitate cu dispozițiile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, părțile contractante sunt obligate să ia măsurile legislative și alte măsuri necesare pentru a proteja drepturile și interesele victimelor. Astfel de măsuri implică, printre altele, protecția victimelor față de intimidare, represalii și victimizare, precum și informarea acestora cu privire la drepturile lor și la serviciile pe care le au la dispoziție și punerea la dispoziția acestora a unor servicii de sprijin adecvate, astfel încât drepturile și interesele lor să fie prezentate cum se cuvine și luate în considerare (a se vedea supra, pct. 41). În același context, într-o declarație recentă, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei a solicitat autorităților române să consolideze protecția victimelor (a se vedea supra, pct. 42)

66. Într-un astfel de context, Curtea observă că, în speță, nu există nicio probă care să demonstreze că dispozițiile din legislația internă privind drepturile victimelor au fost respectate în privința reclamantei. În plus, instanțele naționale nu au ținut seama (a se vedea supra, pct. 29) de plângerile formulate de reclamantă în acest sens (a se vedea supra, pct. 21, 23 și 27). Curtea observă, de asemenea, că reclamanta a alertat autoritățile în mai multe rânduri, însă în zadar, cu privire la faptul că se temea de represalii din partea pretinsului făptuitor (a se vedea supra, pct. 17 și 21). Abordarea adoptată de autorități în prezenta cauză a privat de scopul său cadrul juridic național referitor la violența împotriva femeilor și protecția victimelor și a fost incompatibilă cu standardele internaționale privind aceste probleme.

67. Având în vedere cele de mai sus, fără a se pronunța cu privire la vinovăția lui T.F.S., Curtea constată că incapacitatea autorităților de a răspunde în mod adecvat acuzațiilor de viol din prezenta cauză și de a respecta în mod corespunzător drepturile reclamantei, în calitate de victimă a unor acte de violență, ridică îndoieli cu privire la eficacitatea sistemului instituit de stat în conformitate cu obligațiile sale internaționale, procedura penală în cauză devenind golită de semnificație.

68. Considerațiile precedente sunt suficiente pentru a permite Curții să concluzioneze că autoritățile nu și-au îndeplinit obligațiile pozitive de a aplica în mod eficient un sistem de drept penal care pedepsește toate formele de viol și abuz sexual și de a asigura o protecție adecvată a integrității fizice a reclamantei.

Prin urmare, au fost încălcate art. 3 și art. 8 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

69. Art. 41 din Convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

70. Reclamanta a solicitat 12 000 de euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

71. Guvernul a susținut că, în cauze similare examinate de Curte (a se vedea, de exemplu, *M.C. împotriva Bulgariei*, citată anterior), Curtea a acordat reclamantelor sume mai mici decât cea solicitată de reclamanta în prezenta cauză.

72. Curtea consideră că reclamanta a fost cu siguranță supusă unei suferințe și unei traume psihice cauzate de incapacitatea autorităților de a răspunde în mod adecvat acuzațiilor sale de viol și de a respecta în mod corespunzător drepturile acesteia în calitate de victimă a unor acte de violență. Pronunțându-se în echitate, Curtea acordă reclamantei întreaga sumă solicitată cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral suferit.

B. Cheltuieli de judecată

73. De asemenea, reclamanta a solicitat suma de 1 400 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Curții. În susținerea acestei cereri, reclamanta a depus o factură pentru suma de 6 300 lei românești (ROL, aproximativ 1 400 EUR), reprezentând serviciile de asistență juridică furnizate de doamna C. Schwab, avocatul care a reprezentat-o pe reclamantă în fața Curții până la 15 mai 2018.

74. Guvernul a solicitat Curții să acorde o sumă proporțională cu activitatea desfășurată de avocat.

75. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În prezenta cauză, ținând seama de documentele de care dispune și de criteriile menționate anterior, Curtea consideră că este rezonabil să acorde reclamantei suma de 1 400 EUR pentru cheltuielile de judecată efectuate în fața Curții.

C. Dobânzi moratorii

76. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE

1. *declară* cererea admisibilă;
2. *hotărăște* că au fost încălcate art. 3 și art. 8 din Convenție;
3. *hotărăște*
 - a) că statul pârât trebuie să îi plătească reclamantei, în termen de trei luni, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății:
 - (i) 12 000 EUR (douăsprezece mii de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;
 - (i) 1 400 EUR (o mie patru sute de euro), plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit de către reclamantă, pentru cheltuielile de judecată;
 - b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 19 martie 2019, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamiatti
Grefier adjunct

Paulo Pinto de Albuquerque
Președinte